

ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΑΛΓΕΒΡΑ ΙΙ

ΤΜΗΜΑ Β' (Μ-Ω)

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΦΥΛΛΑΔΙΟ 5

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: Α. Μπεληγιάννης

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

<http://users.uoi.gr/abeligia/LinearAlgebraII2023/LAII2023.html>

Παρασκευή 31 Μαρτίου 2023

Άσκηση 1. Έστω $\mathcal{B} = \{\vec{e}_1, \vec{e}_2, \dots, \vec{e}_n\}$ μια ορθοκανονική βάση του Ευκλείδειου χώρου $(\mathcal{E}, \langle \cdot, \cdot \rangle)$. Τι προκύπτει με την εφαρμογή της διαδικασίας Gram-Schmidt στο σύνολο $\mathcal{B}$;

Άσκηση 2. Στον Ευκλείδειο χώρο $\mathbb{R}^3$, ο οποίος είναι εφοδιασμένος με το συνηθισμένο εσωτερικό γινόμενο, να βρεθεί μια ορθοκανονική βάση του υποχώρου $\mathcal{V}$ ο οποίος παράγεται από τα διανύσματα:

$$\vec{x} = (1, -1, 0, 1), \quad \vec{y} = (-1, 0, 0, 2), \quad \vec{z} = (1, 0, -2, 1)$$

Άσκηση 3. Να επεκταθεί σε μια ορθοκανονική βάση του $\mathbb{R}^3$ το σύνολο διανυσμάτων $\{\vec{x}_1, \vec{x}_2\}$, όπου:

$$\vec{x}_1 = \left(\frac{1}{\sqrt{2}}, 0, \frac{1}{\sqrt{2}} \right), \quad \vec{x}_2 = (0, 1, 0)$$

Άσκηση 4. Θεωρούμε τα ακόλουθα διανύσματα του $\mathbb{R}^4$:

$$\vec{x} = (2, 1, 3, -1), \quad \vec{y} = (7, 4, 3, -3), \quad \vec{z} = (1, -1, 6, 0), \quad \vec{w} = (5, 7, 7, 8)$$

Με την διαδικασία Gram-Schmidt, να βρεθεί μια ορθοκανονική βάση του υπόχωρου $\mathcal{V}$ ο οποίος παράγεται από τα παραπάνω διανύσματα, και ακολούθως να προσδιορισθεί ο ορθογώνιος υπόχωρος $\mathcal{V}^\perp$ του $\mathcal{V}$.

Άσκηση 5. Θεωρούμε τον Ευκλείδειο χώρο $M_2(\mathbb{R})$, εφοδιασμένο με το συνηθισμένο εσωτερικό γινόμενο, και έστω οι ακόλουθοι 2×2 πίνακες πραγματικών αριθμών:

$$A = \begin{pmatrix} 1 & -1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \quad \text{και} \quad B = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -1 & 0 \end{pmatrix}$$

Έστω $\mathcal{V}$ ο υπόχωρος του $M_2(\mathbb{R})$ ο οποίος παράγεται από τους πίνακες A και B .

- (1) Να βρεθεί μια ορθοκανονική βάση $\mathcal{B}_1$ του $\mathcal{V}$.
- (2) Να βρεθεί μια ορθοκανονική βάση $\mathcal{B}_2$ του $\mathcal{V}^\perp$.
- (3) Να συμπληρωθεί η $\mathcal{B}_1$ σε μια ορθοκανονική βάση $\mathcal{B}$ του $M_2(\mathbb{R})$.
- (4) Να βρεθεί η ορθογώνια προβολή του πίνακα

$$X = \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}$$

στον υπόχωρο $\mathcal{V}$.

Άσκηση 6. Έστω $(\mathcal{E}, \langle, \rangle)$ ένας Ευκλείδειος χώρος και $\{\vec{\varepsilon}_1, \dots, \vec{\varepsilon}_m\}$ ένα ορθοκανονικό σύνολο διανυσμάτων του $\mathcal{E}$. Έστω $\vec{y} \in \mathcal{E}$. Αν $\dim_{\mathbb{R}} \mathcal{E} = n < \infty$, τότε να δείξετε ότι στην ανισότητα

$$\langle \vec{y}, \vec{\varepsilon}_1 \rangle^2 + \dots + \langle \vec{y}, \vec{\varepsilon}_m \rangle^2 \leq \|\vec{y}\|^2$$

ισχύει η ισότητα αν και μόνον αν $m = n$.

Άσκηση 7. Δίνεται ο υπόχωρος του $\mathbb{R}^4$:

$$\mathcal{V} = \{(x, y, z, w) \in \mathbb{R}^4 \mid 2x - y - z = 0 \text{ και } y - z - w = 0\}$$

- (1) Να βρεθούν δυο διαφορετικοί υπόχωροι $\mathcal{V}_1$ και $\mathcal{V}_2$ του $\mathbb{R}^4$ διάστασης 3 έτσι ώστε $\mathcal{V} = \mathcal{V}_1 \cap \mathcal{V}_2$.
- (2) Να βρεθεί ένα ορθογώνιο συμπλήρωμα του $\mathcal{V}_1$ και ένα ορθογώνιο συμπλήρωμα του $\mathcal{V}_2$ στον $\mathbb{R}^4$, ως προς το συνηθισμένο εσωτερικό γινόμενο του $\mathbb{R}^4$.
- (3) Είναι το $\vec{u} = (0, 0, 1, 1)$ στοιχείο του $\mathcal{V}$; Αν όχι βρείτε την προβολή του $\vec{u}$ στον $\mathcal{V}$.

Άσκηση 8. Θεωρούμε τους Ευκλείδειους χώρους $\mathbb{R}^4$ και $\mathbb{R}^3$, εφοδιασμένους με το συνηθισμένο εσωτερικό γινόμενο, και έστω η γραμμική απεικόνιση:

$$f : \mathbb{R}^4 \longrightarrow \mathbb{R}^3, \quad f(x, y, z, w) = (x + y, z + w, x + z)$$

- (1) Να βρεθούν ορθοκανονικές βάσεις των υποχώρων $\text{Ker}(f)$ και $\text{Ker}(f)^\perp$.
- (2) Να βρεθούν οι ορθογώνιες προβολές το διανύσματος

$$\vec{z} = (5, 2, -1, 4)$$

στοις υποχώρους $\text{Ker}(f)$ και $\text{Ker}(f)^\perp$.

Άσκηση 9. Θεωρούμε τον Ευκλείδειο χώρο $\mathbb{R}^3$, εφοδιασμένον με το συνηθισμένο εσωτερικό γινόμενο, και έστω

$$\mathcal{V} = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 \mid x - 5y - 2z = 0\}$$

- (1) Να βρεθεί μια ορθοκανονική βάση του $\mathbb{R}^3$ η οποία να περιέχει δύο διανύσματα του $\mathcal{V}$.
- (2) Να βρεθεί μια ορθοκανονική βάση του $\mathbb{R}^3$ η οποία να περιέχει ένα διάνυσμα του $\mathcal{V}^\perp$.

Άσκηση 10. Στον Ευκλείδειο χώρο $(\mathbb{R}^4, \langle, \rangle)$ να βρεθεί η ορθογώνια προβολή του διανύσματος $\vec{x} = (3, 1, 2, -4)$ στον υπόχωρο $\mathcal{V}$ ο οποίος παράγεται από τα διανύσματα:

$$\vec{x}_1 = (1, 2, -1, 1), \quad \vec{x}_2 = (0, 3, 1, -1), \quad \vec{x}_3 = (0, 0, -2, 1)$$

Ακολουθώς να βρεθεί ο ορθογώνιος υπόχωρος $\mathcal{V}^\perp$ του $\mathcal{V}$ και να βρεθεί η κάθετη προβολή του $\vec{x}$ στον $\mathcal{V}$.

Άσκηση 11. Να δεχθεί ότι η απεικόνιση

$$\langle, \rangle_* : \mathbb{R}^3 \times \mathbb{R}^3 \longrightarrow \mathbb{R}$$

$$\langle (x_1, x_2, x_3), (y_1, y_2, y_3) \rangle_* = x_1 y_1 + 5x_2 y_2 + 3x_3 y_3 + 2x_1 y_2 + 2x_2 y_1 + x_3 y_1 + x_1 y_3 + 3x_2 y_3 + 3x_3 y_2$$

είναι ένα εσωτερικό γινόμενο στον $\mathbb{R}^3$.

- (1) Να βρεθεί μια ορθοκανονική βάση του Ευκλείδειου χώρου $(\mathcal{E}, \langle, \rangle_*)$.
- (2) Αν

$$\mathcal{V} = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 \mid x - y + z = 0\}$$

να βρεθεί η ορθογώνια και η κάθετη προβολή του διανύσματος $\vec{x} = (1, 1, 1)$ στον υπόχωρο $\mathcal{V}$.

Άσκηση 12. Έστω $(\mathcal{E}, \langle, \rangle)$ ένας Ευκλείδειος χώρος, και $\mathcal{C} = \{\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n\}$ ένα υποσύνολο διανυσμάτων του $\mathcal{E}$. Έστω $\mathcal{D} = \{\vec{y}_1, \vec{y}_2, \dots, \vec{y}_n\}$ το σύνολο διανυσμάτων το οποίο κατασκευάζεται επαγωγικά ακολουθώντας τη διαδικασία Gram-Schmidt. Σημειώνουμε ότι αν τα διανύσματα $\vec{y}_1, \vec{y}_2, \dots, \vec{y}_{k-1}$ έχουν κατασκευαστεί, τότε αυτά τα διανύσματα είναι μη-μηδενικά και το διάνυσμα $\vec{y}_k$ κατασκευάζεται μέσω του τύπου $(\dagger)$.

(1) Ισχύει ότι

$$k = 1, 2, \dots, n : \quad 0 \leq \|\vec{y}_k\| \leq \|\vec{x}_k\|$$

(2) Ισχύει ότι

$$k = 1, 2, \dots, n : \quad \vec{y}_k = \vec{0} \iff \begin{cases} \vec{x}_1 = \vec{0}, \text{ αν } k = 1 \\ \vec{x}_k \in \mathcal{L}(\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_{k-1}), \text{ αν } k \geq 2 \end{cases}$$

(3) Ισχύει ότι

$$k = 1, 2, \dots, n : \quad \|\vec{y}_k\| = \|\vec{x}_k\| \iff \begin{cases} k = 1 \\ \eta \\ \langle \vec{x}_k, \vec{x}_j \rangle = 0, \quad \forall j = 1, 2, \dots, k-1 \text{ αν } k \geq 2 \end{cases}$$

Άσκηση 13. Έστω $(\mathcal{E}, \langle, \rangle)$ ένας Ευκλείδειος χώρος, και $\mathcal{C} = \{\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n\}$ ένα γραμμικά ανεξάρτητο υποσύνολο διανυσμάτων του $\mathcal{E}$. Έστω $\mathcal{C} = \{\vec{y}_1, \vec{y}_2, \dots, \vec{y}_n\}$ το ορθογώνιο σύνολο μη-μηδενικών διανυσμάτων το οποίο κατασκευάζεται ακολουθώντας τη διαδικασία Gram-Schmidt. Να δειχθεί ότι, $\forall k = 2, \dots, n$:

$$\|\vec{y}_k\|^2 = \frac{|G(\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_k)|}{|G(\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_{k-1})|}$$

Άσκηση 14. Έστω $(\mathcal{E}, \langle, \rangle)$ ένας Ευκλείδειος χώρος πεπερασμένης διάστασης και $\mathcal{V}$ ένας υπόχωρος του $\mathcal{E}$. Αν $\vec{x} \in \mathcal{E}$, θεωρούμε το σύνολο όλων των γωνιών

$$\angle(\vec{x}, \mathcal{V}) = \{\angle(\vec{x}, \vec{y}) \mid \vec{y} \in \mathcal{V}\}$$

τις οποίες σχηματίζουν τα διανύσματα του υπόχωρου $\mathcal{V}$ με το διάνυσμα $\vec{x}$. Να δειχθεί ότι η μικρότερη από όλες αυτές τις γωνίες είναι η γωνία που σχηματίζει το διάνυσμα $\vec{x}$ με την ορθογώνια προβολή του $\vec{x}$ στον υπόχωρο $\mathcal{V}$:

$$\min \angle(\vec{x}, \mathcal{V}) = \angle(\vec{x}, \Pi_{\mathcal{V}}(\vec{x}))$$

Άσκηση 15. Έστω $(\mathcal{E}, \langle, \rangle)$ ένας Ευκλείδειος χώρος, και $\mathcal{C} = \{\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n\}$ ένα υποσύνολο διανυσμάτων του $\mathcal{E}$. Για την οριζούσα Gram $|G(\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n)|$ των διανυσμάτων $\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n$, να δειχθεί ότι:

$$0 \leq |G(\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n)| \leq \|\vec{x}_1\|^2 \cdot \|\vec{x}_2\|^2 \cdot \dots \cdot \|\vec{x}_n\|^2$$

και επιπλέον:

(1) $|G(\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n)| = 0$ αν και μόνον αν το σύνολο $\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n$ είναι γραμμικά εξαρτημένο.

(2) Τα ακόλουθα είναι ισοδύναμα:

(α) $|G(\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n)| \leq \|\vec{x}_1\|^2 \cdot \|\vec{x}_2\|^2 \cdot \dots \cdot \|\vec{x}_n\|^2$.

(β) (i) είτε ένα τουλάχιστον εκ των διανυσμάτων $\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n$ είναι το μηδενικό,

(ii) είτε το σύνολο διανυσμάτων $\vec{x}_1, \vec{x}_2, \dots, \vec{x}_n$ είναι ορθογώνιο.

Άσκηση 16. Έστω $(\mathcal{E}, \langle, \rangle)$ ένας Ευκλείδειος χώρος και $\mathcal{F}$ ένας υπόχωρος του $\mathcal{E}$. Υποθέτουμε ότι

$$\mathcal{F} = \mathcal{U} \oplus \mathcal{V}, \quad \text{όπου } \mathcal{U} \perp \mathcal{V}$$

Να δειχθεί ότι:

$$\mathcal{U}^\perp = \mathcal{F}^\perp \oplus \mathcal{V}, \quad \text{όπου } \mathcal{F}^\perp \perp \mathcal{V}$$

$$\mathcal{V}^\perp = \mathcal{F}^\perp \oplus \mathcal{U}, \quad \text{όπου } \mathcal{F}^\perp \perp \mathcal{U}$$

Άσκηση 17. Έστω $(\mathcal{E}, \langle, \rangle)$ ένας Ευκλείδειος χώρος πεπερασμένης διάστασης και $\mathcal{F}$ ένας υπόχωρος του $\mathcal{E}$. Αν $\vec{x} \in \mathcal{E}$, να δειχθεί ότι:

$$\|\vec{x}\|^2 = \|\Pi_{\mathcal{F}}(\vec{x})\|^2 + \|\mathcal{K}_{\mathcal{V}}(\vec{x})\|^2$$

Επιπλέον να δεχθούν τα εξής:

(1)

$$\|\Pi_{\mathcal{F}}(\vec{x})\| \leq \|\vec{x}\|$$

(2)

$$\|\Pi_{\mathcal{F}}(\vec{x})\| = \|\vec{x}\| \iff \vec{x} \in \mathcal{F}$$

Ο αριθμός $\|\mathbf{K}_{\mathcal{V}}(\vec{x})\|$ καλείται η **απόσταση του διανύσματος** $\vec{x} \in \mathcal{E}$ **από τον υπόχωρο** $\mathcal{F}$ και συμβολίζεται με:

$$d(\vec{x}, \mathcal{F}) = \|\mathbf{K}_{\mathcal{V}}(\vec{x})\|$$

Επομένως: $d(\vec{x}, \mathcal{F}) = 0 \iff \vec{x} \in \mathcal{F}$.

Άσκηση 18. Έστω $(\mathcal{E}, \langle, \rangle)$ ένας Ευκλείδειος χώρος και $\mathcal{F}$ ένας υπόχωρος του $\mathcal{E}$. Υποθέτουμε ότι ο υπόχωρος $\mathcal{F}$ έχει πεπερασμένη διάσταση. Έστω $\vec{x} \in \mathcal{E}$ ένα διάνυσμα του $\mathcal{E}$ και υποθέτουμε ότι:

$$\begin{aligned} \vec{x} &= \vec{x}_1 + \vec{x}_2, & \text{όπου } \vec{x}_1 &\in \mathcal{F} \\ \vec{x} &= \vec{y} + \vec{z}, & \text{όπου } \vec{y} &\in \mathcal{F} \text{ και } \vec{z} \in \mathcal{F}^{\perp} \end{aligned}$$

Να δειχθεί ότι¹:

$$\|\vec{z}\| \leq \|\vec{x}_2\|$$

και επιπλέον:

$$\|\vec{z}\| = \|\vec{x}_2\| \iff \vec{y} = \vec{x}_1 \text{ και } \vec{z} = \vec{x}_2$$

Άσκηση 19. Να βρεθεί η απόσταση $d(\vec{x}, \mathcal{V})$ του διανύσματος $\vec{x}$ του $\mathbb{R}^4$ από τον υπόχωρο $\mathcal{V}$ του $\mathbb{R}^4$, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

(1) $\vec{x} = (2, 2, 1, 1)$ και $\mathcal{V} = \mathcal{L}(\vec{y}_1, \vec{y}_2)$, όπου: $\vec{y}_1 = (3, 4, -4, -1)$ και $\vec{y}_2 = (0, 1, -1, 2)$.

(2) $\vec{x} = (1, 0, 3, 0)$ και $\mathcal{V} = \mathcal{L}(\vec{y}_1, \vec{y}_2, \vec{y}_3)$, όπου: $\vec{y}_1 = (5, 3, 4, -3)$, $\vec{y}_2 = (1, 1, 4, 5)$, και $\vec{y}_3 = (2, -1, 1, 2)$.

Υπενθυμίζουμε ότι ένας ενδομορφισμός $f: \mathcal{E} \rightarrow \mathcal{E}$ καλείται **προβολή**, αν $f^2 = f$. Γνωρίζουμε ότι για μια προβολή ισχύει ότι:

$$\mathcal{E} = \text{Ker}(f) \oplus \text{Im}(f)$$

Αν ο $\mathbb{R}$ -διανυσματικός χώρος είναι Ευκλείδειος, τότε μια προβολή $f: \mathcal{E} \rightarrow \mathcal{E}$ καλείται **ορθογώνια προβολή**, αν $\text{Ker}(f) \perp \text{Im}(f)$. Επομένως για μια ορθογώνια προβολή f ισχύει ότι:

$$\mathcal{E} = \text{Ker}(f) \oplus \text{Im}(f), \quad \text{Ker}(f) \perp \text{Im}(f)$$

Άσκηση 20. Έστω $f: \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$ ένας ενδομορφισμός του $\mathbb{R}^n$ και έστω A ο πίνακας του f στην κανονική βάση του $\mathbb{R}^n$. Αν ο πίνακας A είναι συμμετρικός, να δειχθεί ότι:

$$\mathbb{R}^n = \text{Ker}(f) \oplus \text{Im}(f) \quad \text{και} \quad \text{Ker}(f) \perp \text{Im}(f)$$

Επιπλέον: ο πίνακας A είναι ταυτοδύναμος, δηλαδή $A^2 = A$, αν και μόνον αν ο ενδομορφισμός f είναι μια ορθογώνια προβολή.

Άσκηση 21. Έστω $f: \mathcal{E} \rightarrow \mathcal{E}$ ένας ενδομορφισμός του Ευκλείδειου χώρου $(\mathcal{E}, \langle, \rangle)$. Υποθέτουμε ότι ο $\mathcal{E}$ έχει πεπερασμένη διάσταση. Από την Άσκηση 19 του Φυλλάδιου 5 ότι: υπάρχει $c \in \mathbb{R}$:

$$\forall \vec{x} \in \mathcal{E}: \quad \|f(\vec{x})\| \leq c \|\vec{x}\|$$

Να δειχθεί ότι θέτοντας

$$\|f\| = \inf \{ c \in \mathbb{R} \mid c > 0 \text{ και } \|f(\vec{x})\| \leq c \|\vec{x}\|, \forall \vec{x} \in \mathcal{E} \}$$

αποκτούμε έναν μη-αρνητικό πραγματικό αριθμό $\|f\|$ ο οποίος καλείται η **στάθμη** του ενδομορφισμού f , και ισχύει ότι:

$$\forall \vec{x} \in \mathcal{E}: \quad \|f(\vec{x})\| \leq \|f\| \cdot \|\vec{x}\|$$

¹Αν ο Ευκλείδειος χώρος $\mathcal{E}$ έχει πεπερασμένη διάσταση, τότε $\|\vec{z}\|$ είναι η απόσταση του $\vec{x}$ από τον υπόχωρο $\mathcal{F}$.

Άσκηση 22. Έστω $f: \mathcal{E} \rightarrow \mathcal{E}$ ένας ενδομορφισμός του Ευκλείδειου χώρου $(\mathcal{E}, \langle \cdot, \cdot \rangle)$. Υποθέτουμε ότι ο $\mathcal{E}$ έχει πεπερασμένη διάσταση. Να δειχθούν τα εξής:

(1)

$$\begin{aligned} \|f\| &= \sup\{\|f(\vec{x})\| \mid \|\vec{x}\| = 1\} \\ &= \sup\{\|f(\vec{x})\| \mid \|\vec{x}\| \leq 1\} \\ &= \sup\left\{\frac{\|f(\vec{x})\|}{\|\vec{x}\|} \mid \vec{x} \neq 0\right\} \end{aligned}$$

(2)

$$\begin{aligned} \|f\| &= \sup\{|\langle f(\vec{x}), \vec{y} \rangle| \mid \|\vec{x}\| = 1 = \|\vec{y}\|\} \\ &= \sup\{|\langle f(\vec{x}), \vec{y} \rangle| \mid \|\vec{x}\| \leq 1 \leq \|\vec{y}\|\} \\ &= \sup\left\{\frac{|\langle f(\vec{x}), \vec{y} \rangle|}{\|\vec{x}\| \cdot \|\vec{y}\|} \mid \vec{x} \neq 0 \neq \vec{y}\right\} \end{aligned}$$

(3)

$$\forall \vec{x}, \vec{y} \in \mathcal{E} : |\langle f(\vec{x}), \vec{y} \rangle| \leq \|f\| \cdot \|\vec{x}\| \cdot \|\vec{y}\|$$